

העיר הפלאית לוז

וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׁם מֵרֵאשִׁיתוֹ וַיִּשָּׂם אֹתוֹ מַצְבֵּה וַיִּצַק שָׁמֶן עַל רֵאשֶׁה: וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא בַּיּוֹם אֵל וְאֹלָם לֹא שֵׁם הָעִיר לְרֵאשִׁנָּה: (בראשית כח יח-ט).¹

וַיָּבֵא יַעֲקֹב לִזְוָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן הוּא בֵּית אֵל הוּא וְכָל הָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ: וַיְבִן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם אֵל בֵּית אֵל כִּי שָׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַחִיו: ... וַיַּעַל מַעְלֵיו אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר אֹתוֹ: וַיַּצַּב יַעֲקֹב מַצְבֵּה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר אֹתוֹ מַצְבֵּת אֲבֹן וַיִּסֹּף עָלֶיהָ נֶסֶף וַיִּצַק עָלֶיהָ שָׁמֶן: וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר אֹתוֹ שֵׁם אֱלֹהִים בֵּית אֵל: (בראשית לה ו-ז, יג-ט).²

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֵל שְׂדֵי נְרָאָה אֵלֵי בְלוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְבָרֶךְ אֹתִי: וַיֹּאמֶר אֵלֵי הַנְּנִי מִפְּרֶךְ וְהִרְבִּיתֶךָ וַנִּתְתִּיךָ לְקַהֵל עַמִּים וַנִּתְתִּי אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְזֶרְעֶךָ אַחֲרַיִךְ אַחֲזֶת עוֹלָם: (בראשית מח ג-ד).³

וַיַּעַל בֵּית יוֹסֵף גַּם הֵם בֵּית אֵל וְה' עִמָּם: וַיִּתְּרוּ בֵּית יוֹסֵף בְּבֵית אֵל וְשֵׁם הָעִיר לְפָנִים לֹא: וַיִּרְאוּ הַשְּׂמֵרִים אִישׁ יוֹצֵא מִן הָעִיר וַיֹּאמְרוּ לוֹ הֲרָאֵנוּ נָא אֶת מְבוֹא הָעִיר וְעֵשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד: וַיִּרְאֵם אֶת מְבוֹא הָעִיר וַיִּכְּנוּ אֶת הָעִיר לְפִי חֶרֶב וְאֶת הָאִישׁ וְאֶת כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ שְׁלַחוּ: וַיִּלְךְ הָאִישׁ אַרְצָה חֲתָנָיו וַיְבִן עִיר וַיִּקְרָא שְׁמָהּ לֹא הוּא שְׁמָהּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה: (שופטים א כב-כו).⁴

בראשית רבה טו ח, פרשת ויצא

"וישכסם יעקב בבוקר ויקח את האבן וגו', ויצוק שמן על ראשה" (בראשית כח יח) - כמלוא פי הפך.⁵

¹ יעקב מתעורר בבוקר מהחזיון המופלא של **חלום הסולם** ומקדש את המקום. הוא בונה מצבה ויוצק עליה שמן. ראה דברינו **מצבה אהובה או שנואה** בפרשת שופטים. הוא גם נותן שם למקום: בית אל – הבית בו נגלה האל, הבית המוקדש לאל, הבית בו ישוב ויתגלה האל, אם יזכה יעקב ויתקיים הנדר, ככתוב: "והאבן הזאת אשר שמתתי מצבה יהיה בית אלהים וכו'". יעקב ממשיך את מסורת אבותיו של קריאת שמות למקומות: אברהם מחדש את השם באר שבע (בראשית כא לא), את מקום העקידה: "ה' יראה" (שם כב יד), יצחק מחדש ומאשר את שמות בארות המים שחפר אביו ואת שם העיר באר שבע (בראשית פרק כו), ויעקב, מלבד השם בית אל, שבעצם כבר היה ידוע בימי אברהם ראה בראשית פרקים יב ו-יג (אבל כנראה במקום אחר), מחדש את השם מחניים (שם לב ג), פניאל (לב לא) וסוכות (לג יז). מתן שמות למקומות הוא חלק מההיאחזות בארץ. אבל כאן באה התורה ומזכירה לנו שהיה למקום שם קדום אחר: לוז. ראה תרגום המיוחס ליונתן על הפסוק: "... וברם לוז שמה דקרתא מן קדמת דנא".

² מעשה המצבה ומשיחתה בשמן וקריאת השם בית אל חוזרים בפרשת וישלח במסעו של יעקב חזרה לארץ, ככתוב שם: "ויצב יעקב מצבה במקום אשר דבר אתו מצבת אבן ויסף עליה נסף ויצק עליה שמן: ויקרא יעקב את שם המקום אשר דבר אתו שם אלהים בית אל" (בראשית לה יד-טו). ראה דברינו **קום עלה בית אל** בפרשת וישלח. אבל השם לוז לא נעלם בעקבות השם החדש שנתן יעקב למקום, אולי בדומה לשמו יעקב ישראל – שני השמות זה לצד זה (ראה דברינו **יעקב וישראל** בפרשת וישלח). אפשר שיש הבדל בין שם העיר ובין שם המקום הספציפי שיעקב קורא לו בית אל שהוא בתחומה של העיר לוז, אבל לא בתוך העיר עצמה, שהרי בפשטות יעקב ישן בשדה הפתוח. ראה גם הפסוק ביהושע טז ב המתאר את הגבול הדרומי של שבטי יוסף: "ויצא מבית אל לזוה וכו'". וכך מצאנו גם בפירושי רשב"ם בראשית כח יא: "ויפגע במקום - אירע לו דרכו במקום אחד חוץ מעיר לוז".

³ בערוב ימיו של יעקב, כאשר יוסף מביא את בניו להתברך מפי ישראל סבא, משחזר יעקב את קורותיו בפרשת וישלח במסעו חזרה לארץ מחרן (כולל קבורת רחל אם יוסף בצד הדרך), הוא מזכיר את לוז, ואין אזכור כלל לבית אל. השם בית אל יחזור בספר יהושע, בכיבוש הארץ, פרקים ז, ח ועוד, בהקבלה מעניינת לאזכורו אצל אברהם דווקא. אבל כאן, בערוב ימי יעקב, שבפרשתנו הוא שמחדש את השם בית אל ונודר להקים שם בית אלהים, כאן – הוא מזכיר את לוז דווקא. ואנחנו הפעם בעיר לוז, בית אל הוא נושא לפעם אחרת בע"ה.

⁴ העיר לוז חוזרת בספר שופטים בהמשך כיבושי שבטי יוסף והתבססותם בנחלתם המיועדת. השימוש בשם 'בית יוסף' ולא אפרים ו/או מנשה הוא מקבילה מעניינת למקור הקודם של ברכת יעקב ליוסף בשם "אל שדי הנראה אלי בלוז". בפשטות, מדובר בכיבוש צבאי והמשך ההתנחלות כמו שמפרש מצודת דוד שם: "כמו שבני יהודה נלחמו לכבוש גורלם כן נלחמו בני יוסף בגורלם". והם תרים אחר דרך לכבוש את העיר כמו שמפרש מצודת ציון: "ויתירו - ענין חקירה וחיפוש כמו ויתרו את ארץ כנען". ורד"ק מבאר: "ויתירו - פועל יוצא והשלוחים הם התרים וקראם שומרים שעמדו את פני העיר ושמרו אם יראו איש יוצא מן העיר כי לא היו רואים את מבוא העיר אולי היו גנות ופרדיסין סביבותיה". משמע, עיר עשירה בצמחיה ופרדסים, היינו גם מקורות מים סביבותיה. אבל המדרשים דורשים את כל העניין לגנאי כפי שנראה. עוד למדנו מכאן, בניגוד למה שהעירנו לעיל, שהעיר לוז והמקום בית אל – אחד הם. ועוד למדנו שהשם לוז הועתק למקום אחר בארץ החיתים.

⁵ אנחנו מתקרבים לחנוכה והנה לנו פך שמן כמקדמה. ומנין היה ליעקב שמן "כמלוא פי הפך"? מן המעט ששמה עליו אמו כאשר יצא בחופזה מבית הוריו מפחד עשו? להלן נראה הצעה של מפרשים המקשרים את השמן הזה לעיר לוז.

"ואולם לוז שם העיר לראשונה" - א"ר אבא בר כהנא: למה נקרא שמה לוז? כל מי שנכנס בה, הטריף מצות ומעשים טובים כלו. ⁶ ורבותינו אומרים: מה לוז אין לו פה, ⁷ כך לא היה אדם יכול לעמוד על פתחה של עיר. ⁸ אמר ר' סימון: לוז היה עומד על פתחה של עיר. ⁹ ר' אלעזר בשם ר' פנחס בר חמא אמר: לוז היה עומד על פתחה של מערה, והיה לוז חלול והיו נכנסים דרך הלז למערה דרך המערה לעיר. זהו שכתוב: "ויראו השומרים והנה איש יוצא מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר ... ויראם ... ויכו את העיר לפי חרב ואת האיש ואת כל משפחתו שלחו" (שופטים א כד-כה).

ר' ינאי ור' ישמעאל עשה אותה הפטרה: ¹⁰ מה אם זה שלא הלך לא בידיו ולא ברגליו אלא על שהראה להם באצבע ניצול מן הפורעניות, ישראל שעושים חסד עם גדוליהם וברגליהם על אחת כמה וכמה.

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרשת תולדות - ויצא פרק כח סימן יט

"ואולם לוז שם העיר לראשונה" ¹¹ "ואולם" - לשון בירור. "לוז שם העיר" - זאת העיר היתה קרובה למקום ששכב בו יעקב אבינו. ¹² ולמה הזכיר הכתוב את העיר? ללמדך כי משם לקח השמן שיצק על ראש האבן. ולמה נקרא שם העיר לוז, ר' אלעזר בש"ר פנחס אמר: לוז שם אילן, כתיב הכא לוז, וכתוב: "לח לוז וערמון" (בראשית ל לז). ¹³

מסכת סוטה דף מו עמוד ב¹⁴

"ויראו השומרים איש יוצא מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר ועשינו עמך חסד", וכתוב: "ויראם את מבוא העיר", ומה חסד עשו עמו? שכל אותה העיר הרגו לפי חרב, ואותו האיש ומשפחתו שלחו. ¹⁵ "וילך האיש ארץ החתים ויבן עיר ויקרא שמה לוז הוא שמה עד היום הזה" - תנאי: היא לוז שצובעין בה תכלת, ¹⁶ היא לוז שבא שנחריב ולא בלבלה, נבוכדנצר ולא החריבה. ¹⁷

⁶ בנוסחאות אחרות: "הרטיב מצוות וכו'". והטריף הוא מיהר לפרוח. כאן אנו מתקשרים עם עץ הלז שמזוהה עם עץ השקד בימינו או האלסר (אגוז הלז Corylus avellana) שהוא עץ נשיר שאינו גדל בארץ ישראל. ותודה לד"ר משה רענן על מידע זה. קישור שנראה גם בהמשך. אבל לעניין עצמו, איזו עיר היא זו שכל מי שנכנס בה מוטרף או מטריף (או מרטיב) במצוות ומעשים טובים? אולי לא סתם קבע שם יעקב את משכנו בלילה ולא בכדי כינה אותה בית אל? איזו מסורת משמרים לנו כאן המדרשים?

⁷ שפיר השקד סגור בקליפתו וכך גם אגוזים למיניהם. ראה דברינו [אל גינת אגוז ירדתי](#) שם נמשלו ישראל באגוז, שבזכות קליפתו הקשה והסגורה לא מתלכלך תוכנו ותמיד ניתן לשיטפה.

⁸ כאן אנחנו הולכים ומתרחקים מהעיר לוז של פרשת השבוע לעיר לוז של ספר שופטים ואחריה לעיר לוז הפלאית. נשתדל ללכת צעד צעד.

⁹ והוא שנתן לה את שמה.

¹⁰ אפטרה או הפטרה, מסביר א. א. הלוי היא ברכת פרידה של האורח ממארחיו אחרי שזכה להכנסת אורחים ראויה, כפי שברור מהמשך הדרשה. ראה ברכת הפטרה דומה של ר' יעקב בן ר' יוחי בשם ר' יוחנן מבית גוברין בבראשית רבה ס ז, וראה דרשות הפטרה דומות בסיום כינוס החכמים באושא, שיר השירים רבה ב ג. המקור הוא כנראה בירושלמי סוטה פרק א הלכה ז, בסיום טוב לפרשת סוטה: "רבי אבא בריה דרבי פפי עבד לה אפטרה: מה אם מידת הפורענות מעוטה אבר אחד לוקה ושאר כל האיברים מרגישים, מדת הטובה המרובה על אחת כמה וכמה".

¹¹ "לראשונה", מתרגם אונקלוס: "לקדמין". ותרגום המיוחס ליונתן שהוזכר לעיל מתרגם: "וּבְרָם לוז שְׁמָא דְקָרְתָא מִן קְדָמַת דְנָא".

¹² עוד דעה שבית אל ולו אינם אותנו מקום בדיוק.

¹³ במקלות שפיצל יעקב שנראה להלן. לפני שנעבור ללוז העיר הפלאית, עוד עצירה קלה בפרשת השבוע שתשלים את מדרש בראשית רבה הנ"ל, תזכיר לנו הכל מתחיל בספר בראשית, וספר בראשית עצמו מעיד על מקורות קדומים לו. יעקב מתעורר בבוקר ומסתכל סביבותיו ונוכח לדעת שקבע את משכנו בסמוך לעיר שעל פתחה עומד עץ לוז גדול אשר הוא סמלה ומקור שמה. עץ מזמין ומסתייר כאחד את מבואה הסמוי של העיר. יעקב הולך לשם ולוקח משם את שמן הלז שאותו הוא יוצק על המצבה שהקים. מדרשים אחרים מסבירים שהשמן היה שמן פלאי שירד ליעקב מהשמיים (מדרש תהלים צא, שכל טוב על הפסוק), אבל עפ"י פסיקתא זוטרתא, לקח יעקב את שמן עץ הלז שגדל על פתחה של העיר לוז. ראה גם פירוש רד"ק: "ויצוק שמן על ראשה - כדי להכירה בשווב דרך שם שיעשה שם מזבח ויקריב עליו, כי כתם השמן לא ימחה במי מטר ... וכל זה היה לאות ולסימן שיירשו בניו את הארץ ... כי הנה יעקב לקח האבן ההיא ושם אותה מצבה ... וכמו שהציבה כן מצאה ובנה שם מזבח בשוובו, כאדם הבונה בשלו ואין מוחה בעדו. וקרא למקום ההוא בית אל שהיה שמו לוז בראשונה, והסכימו אנשי המקום וזולתם על ידו".

¹⁴ אנחנו מדליים מלוז בפרשתנו ללוז של ספר שופטים בכיבוש והתרחבות שבטי יוסף, ברוח המדרשים שכבר ראינו ונראה שמחברים בין השניים. בדרך דלגנו אולי על "לוז" אחד או יותר. נשלים להלן.

¹⁵ חזרה על סיפור ירחו ורחב. ראה דברינו [רחב](#) בפרשת שלח לך שנשאה ליהושע ויצאו מצאצאיה שמונה נביאים וכולם כהנים וגם חולדה הנביאה היא מצאצאי רחב. ילידי הארץ שהשלימו עם בני ישראל זכו לכבוד גדול והמשכיות.

¹⁶ ראה אזכור לוז כעיר של תעשיית התכלת גם בגמרא סנהדרין יב ע"א בתשדורת המוצפנת ששלחו חכמים בהקשר לשליחים שבאו להודיע על עיבור השנה: "זוג בא מרקת, ותפשו נשר, ובידם דברים הנעשה בלוז, ומאי ניהו - תכלת, בזכות הרחמים ובזכותם יצאו בשלום ... בעלי אסופות נאספו, וקבעו לו נציב אחד בירח שמת בו אהרן הכהן!".

¹⁷ בדומה להפטרה במדרש בראשית רבה לעיל, גם דרשה זו מתמקדת במי שעושה חסד עם חברו, כולל מצוות ליווי. ראה שם סיום הדרשה: "ומה כנעני זה, שלא דיבר בפיו ולא הלך ברגליו - גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל הדורות, מי שעושה לוי ברגליו - על אחת כמה וכמה". ראה שם ההקשר עם מצוות עגלה ערופה. אנחנו נתמקד בנושא העיר לוז. צאצאי יעקב כובשים את העיר לוז

ואף מלאך המות אין לו רשות לעבור בה, אלא זקנים שבה בזמן שדעתן קצה עליהן - יוצאין חוץ לחומה והן מתים.¹⁸

בראשית רבה כח ג, פרשת בראשית

"ויואמר ה' אמחה את האדם" (בראשית ו ז),¹⁹ ר' לוי בשם ר' יוחנן אמר: אפילו אֶסְטְרוּבִילִין של רחיים נמחה.²⁰ ר' יהודה בר סימון בשם ר' יוחנן אמר: אפילו עפרו של אדם הראשון נמחה. כאשר דָּרְשָׁה ר' יהודה בציפורי בציבור ולא קיבלו ממנו.²¹ רבי יוחנן בשם ר' שמעון בן יהוצדק אמר: אפילו לוז של שדרה, שממנו הקב"ה מציץ את האדם לעתיד לבוא נמחה. אדריאנוס שחיק עצמות שאל את רבי יהושע בן חנניא, אמר לו: מהיכן הקב"ה מציץ את האדם לעתיד לבוא? אמר לו: מלוז של שדרה. אמר לו: מנין אתה יודע? אמר לו: הביאהו לידי ואני מודיע לך. טחנו ברחים ולא נטחן, שרפו באש ולא נשרף, נתנו במים ולא נמחה, נתנו על הסדן והתחיל מכה עליו בפטיש נחלק הסדן ונבקע הפטיש – והוא לא חסר כלום.²²

וַיִּקַּח לוֹ יַעֲקֹב מִקַּל לִבְנֵה לַח וְלוֹז וְעֵרְמוֹן וַיַּפְצֵל בָּהֶן פְּצָלוֹת לְבָנוֹת מַחְשֵׁף הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל הַמְּקָלוֹת: (בראשית ל ז).²³

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרשת ויצא פרק ל סימן לז

"ויקח לו יעקב מקל לבנה". מקלות לבנות לחים של אילן לוז וערמונים. "לוז" - כנגד המקום שנראה אליו ה', שנאמר: "אל שדי נראה אלי בלוז בארץ כנען ויברך אותי" (בראשית מח ג), וכתוב: "ואולם לוז שם העיר לראשונה" (שם ז יט). "וערמון" - על שם ערמימות של לבן, שהיה מחליף את משכורתו.²⁴

שבת שלום מחלקי המים

ממנה לקח יעקב את השמן איתו קידש את המצבה שהיא הבסיס לבית אל. אבל העיר לוז ופלאותיה לא נעלמו רק הועתקו לארץ חיתים שהוא אחד משבעת העמים שבני ישראל כובשים את ארצם. בנגוד לרחב שמצטרפת לעם ישראל, האיש שהסגיר את לוז היא בית אל הולך ומייסד לוז חדשה בארץ החיתים. הם החיתים שמכרו לאברהם את מערת המכפלה. מייסד את לוז העיר שלא נחרבה בימי נבוכדנצאר מלך בבל ולא הוגלתה ולא התחלפו אוכלוסייה בימי סנחריב מלך אשור. אם העיר הזו כבר לא מספקת את שמן הלוז, היא מספקת כעת את התכלת הדומה לרקיע של מצוות ציצית. ראה דברינו [מצוות ציצית](#) בפרשת שלח לך.
עוד פלא גדול יש בעיר לוז שאין למלאך המוות שלטון בה. אנשיה מתים באופן טבעי ומודע כאשר "דעתם קצה עליהם" ויודעים שעבר זמנם בעולם הזה. מעין מוות מופלא שבבחייה. (ראה דברינו [מעשה בזקנה אחת](#) על מיתה בהשלמה). מדרש פסיקתא זוטרתא מציין שבעיר לוז הנזכרת בפרשה: "יושביה היו חסרין כי לא היה לה יציאה וביאה כשאר הערים". אבל בעיר לוז החדשה שנבנתה במקומה של העיר לוז שכבשו צאצאי יעקב, יודעים יושביה להיחסר מהעולם באופן טבעי ורגוע. השווה סיפור זה עם הסיפור בגמרא סנהדרין צז ע"א על העיר קושטא – עיר האמת שבה אנשים דוברים כולם אמת ולפיכך אינם מתים קודם זמנם (ומה אירע כאשר רב טביומי שבא לגור שם שינה מעט בדיבורו). ראה גם הסיפור המופלא בגמרא סוכה נג ע"א על שני סופרי המלך שלמה: אליהרף ואחיה ששלמה שלח לעיר לוז על מנת למנוע את מותם בידי מלאך המוות ולא עלתה בידו. ובהיפוך לעיר לוז בה האריכו ימים וזכו לזקנה טובה, מצאנו בבראשית רבה נט א, פרשת חיי שרה את הסיפור על העיר ממלא שרבי מאיר מצא שהם מתים צעירים "שחורי זקן" משום שהם ממשפחת עלי ונתן להם את העצה לעסוק בצדקה.

¹⁹ סוף פרשת בראשית, המבוא למבול.

²⁰ אבן הריחיים התחתונה. "אבנים שחקו מים".

²¹ לא אהבו את הדרשה הזו.

²² ראה תיאור עצם הלוז גם במדרש ויקרא רבה פרשה יח בתיאור הזקנה על בסיס פסוקי ספר קהלת: "וַיִּנְאֵץ הַשָּׁקֶד וַיִּסְתַּבֵּל הַחֲנָב וַתִּפֹּר הָאֲבִיזוֹנָה וכו' " (קהלת יב ה). האם יש קשר בין לוז שם העיר המופלאת בה הזקנים מתים באופן טבעי ובין המסורת על עצם הלוז שהיא מה שנשאר מהאדם וממנה הוא עתיד לשוב ולחיות? מפתה מאד לחשוב שכן, אבל לא מצאנו סימוכין לכך מלבד בדברי ר' צדוק הכהן מלובלין - קומץ המנחה חלק ב אות ס שמביא בשם מדרש הנעלם (זוהר תולדות קל"ז א). וכל היודע על קשר כזה אנא יודיענו במהרה וישמחנו בגילה.

²³ זוהרנו אל פרשת השבוע ומצאנו עוד לוז אחד. עץ הלוז שכבר הזכרנו שמשמש את יעקב במאבקו הכלכלי כנגד לבן ותחבולותיו. ראה מדרש בראשית רבה עג י על הפסוק שמצטט את תרגום אונקלוס: "ויקח לו יעקב מקל לבנה לוז ולוז וערמון - חוטר חיור דלוז ודולף (חוטר לח של לוז ושל דולב). כך היה אבינו יעקב נותן את המקלות בשקתות המים והיתה בהמה באה לשתות ורואה את המקלות ונרתעת לאחוריה והזכר רובעה והיתה יולדת כיוצא בו". עץ הלוז הלח (ראה הטריף או הרטיב לעיל) והממהר לעשות פירות ולסייע בוולדות מזכיר את עץ הלוז שעל פתחה של העיר לוז. האם נוכל לקשר גם את ה"לוז" שכאן לנושא שלנו?

²⁴ תשובת מדרש/פירוש מאוחר זה היא: כן. לפחות על דרך הדרש והסמל. ראה בדומה פירוש שכל טוב (בובר) על הפסוק: "והיה לוקח יעקב בד כעין מקל של אילן לבנה כשהוא לח ולא יבש, כדי שיחשוף היטב. ולמה לבנה? על שם האבן אשר שם מראשותיו שהיתה לבנונית. ומקל של אילן לוז - על שם העיר לוז, שנראתה עליו שכינה בחלום, שנאמר: אל שדי נראה אלי בלוז (בראשית מח ג), וכתוב: ואולם לוז שם העיר בראשונה (שם כח יט). ומקל של ערמון, על שם ערמוניות של לבן הארמי שהיה מחליף את משכורתו. יעקב אמנם מחדש את השם בית אל, אבל השם לוז חוזר ומהדהד בראשו בעת שהוא עובד יום ולילה תחת מכבש לבן ובניו ("ארמי אובד אביו"). הוא מתבונן בעץ הלוז שגילף ועולה בו זכרון עץ הלוז שראה לפתחה של העיר הסמוכה כאשר פקח את עיניו והתעורר מחלום הסולם – העץ ממנו לקח את השמן למצבה היא המצבה שעומדת וממתינה לשובו ולקיום נדרו. העץ שמזכיר לו את ארץ אבותיו ממנה נס כל עוד רוחו בו. לשם הוא עתיד לחזור כפי שהראנו בפסוקים בראש הפרשה ומשם הוא גם עתיד לברך את נכדיו בפרשת ויחי ערב מותו, גם זה בפסוקים שהבאנו בראש הדף.

מים אחרונים: התמקדנו בעיר הפלאית לוז, אך מכל צד ומכל עבר עולה השם "לוז" כאופף את תולדותיו של יעקב: ממקום החלום ומקור השמן, דרך המאבק עם לבן ובניו, המשך בתחנה חשובה במסע חזרה לארץ, הבשורה על מותה של רבקה אמו, דרך דבורה מינקת רבקה, שמגיעה אליו כשהוא בלוז (נושא שלא סקרנו), משלוח פירות הלוז ביד בניו מנחה לשליט מצרים (נושא שלא סקרנו, ראה המדרשים והפרשנים על בראשית מג יא) והברכה שקיבל בלוז: "פְּרָה וְרַבָּה גוֹי וְקָהַל גוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּנּוּ וּמְלָכִים מִחֻלְצֵיךָ יֵצְאוּ" – ברכה בה הוא מברך את יוסף ואת נכדיו בערוב יומו.